

Daniela Negrilă

Divorțul prin procedură notarială
Studii teoretice și practice

Daniela Negrilă

Divorțul prin procedură notarială

Studii teoretice și practice

Universul Juridic

București

-2014-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2014, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA ȘI
ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEGRILĂ, DANIELA

**Divorțul prin procedură notarială : studii teoretice
și practice / Daniela Negrilă. - București : Universul Juridic, 2014**
ISBN 978-606-673-258-1

347.627.2

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE:

fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Prefață

Scriind lucrarea de față, nu mi-am propus să adaug încă o analiză teoretică la tema divorțului. Am realizat-o cu intenția evidentă de a asigura un instrument de lucru care să abordeze, în paralel, chestiunile teoretice și cele practice. Am încercat să explic, pas cu pas, ceea ce trebuie să facă notarul pe parcursul derulării procedurii notariale a divorțului, pornind de la reglementarea legală, trecând prin aspectele teoretice și încheind cu felul în care acestea se reproduc în practică.

Este o carte aparținând domeniului juridic, evident, dar se îndreaptă adeseori către latura morală a vieții pentru că niciodată notarul nu este un simplu instrument care aplică legea, ci este un permanent sfătuitor și călăuzitor al părților care apelează la procedurile pe care el este abilitat a le instrumenta. Am spus – și sunt convinsă de acest adevăr – că notarul este asemeni medicului. Unul lucrează cu sănătatea trupului, celălalt cu sănătatea și confortul material al omului. Greșelile, în ambele cazuri, pot genera suferințe adânci. Notarul este un profesionist al dreptului, dar, dincolo de aceasta, este un om care se află permanent față în față cu alți oameni, veniți să găsească soluția problemelor pe care le au. În fiecare zi, fiecare notar dă mai multe examene, și nu examene de școală, pe care le poți trece sau nu, la care poți lua o notă mai mare sau mai mică, ci examene de viață, în care răspunsul se răsfrânge direct asupra parcursului vital al celor care, cu încredere, i-au solicitat serviciile.

Așa stând lucrurile, nevoia unui material care să se deschidă și să ofere soluții practice este imperioasă.

Am lucrat o viață la biroul de notar. Am acumulat experiență, am învățat de la alții, am învățat din greșeli, am trecut prin bune și prin rele, ca orice om în viața și profesia sa. Acum a venit vremea să dau din ceea ce am acumulat și să ofer această carte tuturor colegilor mei, știind ce greu poate fi uneori să te afli în spatele aceluși birou. Poate le va fi de ajutor.

Daniela Negrilă,
Notar public

Abrevieri

alin.	–	alineatul
art.	–	articolul
C. civ.	–	Codul civil (Legea nr. 287/2009)
C. pr. civ.	–	Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010)
Instrucțiuni	–	Instrucțiunile privind îndeplinirea procedurii divorțului de către notarii publici aprobate în baza Hotărârii Biroului Executiv al Consiliului UNNPR nr. 15/2011
Lege	–	Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale
lit.	–	litera
M. Of.	–	Monitorul Oficial al României
Norme	–	Normele metodologice privind RNECD adoptate prin Hotărârea nr. 4/2011 a Biroului Executiv al Consiliului UNNPR
op. cit.	–	opera citată
pct.	–	punctul
Regulament	–	Regulamentul de aplicare a Legii nr. 36/1995
RNECD	–	Registrul național de evidență a cererilor de divorț
RNNEPR	–	Registrul național notarial de evidență a procurilor și revocării acestora
RUCD	–	Registrul unic al certificatelor de divorț
s.n.	–	sublinierea noastră (a autorului)
ș.a.m.d.	–	și așa mai departe
UNNPR	–	Uniunea Națională a Notarilor Publici din România
urm.	–	următoarele

Capitolul I

Noțiuni introductive

Secțiunea 1.1.

Considerații generale cu privire la familie și căsătorie

1.1.1. Familia

Dacă analizăm Codul civil actual, observăm că noțiunea de „familie”¹ nu este nicăieri definită. Nici vechiul Cod al familiei nu era mai generos în această privință, neexistând, în textele sale, vreo definiție a familiei. Or, față de importanța socială a acestei entități – familia – lipsa unei definiții legale pare a fi de neînțeles. Raportându-ne la vechea reglementare, explicația am putea-o găsi în complexitatea și plurivalența noțiunii, aceasta neavând nevoie de o obligatorie încadrare juridică. În raport de noul Cod civil, însă, nu ne putem abține de la a observa că lipsa unei definiții legale a familiei poate fi, în egală măsură cu plurivalența noțiunii, rezultatul „crizei” pe care o constatăm actualmente în zona acestui nucleu social care este familia.

Familia reprezintă un fenomen social complex, cu derivate multiple, unele în plan juridic, altele în plan moral, altele în plan religios sau psihologic. Așa stând lucrurile, niciodată nu vom fi pe deplin riguroși dacă nu vom trata și analiza familia din toate unghiurile în care ea produce efecte.

Pentru înțelegerea corectă a noțiunii trebuie să apelăm mai întâi la știința care are cea mai mare legătură cu analiza familiei, respectiv la sociologie, știut fiind că, în esență, familia reprezintă un nucleu social, deci o entitate care face cu precădere obiectul studiului acestei științe.

¹ Etimologic, termenul „familie” provine din limba latină, de la cuvântul „famulus” care însemna supus, robitor, ascultător, slujitor.

Din punct de vedere sociologic², familia este văzută sub două aspecte: **unul larg** – care interpretează extins familia și o descrie ca fiind un grup social al cărui membri sunt legați prin raporturi de vârstă, căsătorie, filiație, care trăiesc împreună și colaborează din punct de vedere material și economic – și **unul restrâns** – care se referă la familia formată numai din soți și copiii lor. Observăm că se conturează astfel două tipuri de familie, ambele cu o mare influență în sfera juridică, și care nu fac altceva decât să reflecte evoluția socială a familiei. Pe de o parte este recunoscută **familia extinsă**, sau familia de origine, în care sunt cuprinse **ruiele în linie dreaptă și colaterală, pe aria mai multor generații**. Acest tip de familie este unul tradițional, cu o existență bine conturată până în prima jumătate a secolului trecut și cu un mare impact în domeniul juridic, mai ales în sfera moștenirilor³. Evoluția socială, însă, a determinat consolidarea unui alt tip de familie, **familia nucleară**, formată din **soți și copiii lor**. Numită și familie de procreare, ea a existat dintotdeauna, însă mult timp s-a manifestat în interiorul familiei extinse, căreia i se subordona. Ultimele decenii se remarcă prin ascensiunea acestui tip de familie, prin întărirea importanței sale și prin tendința de înlocuire, inclusiv în sfera juridică, a prerogativelor familiei de origine cu cele ale familiei nucleare⁴.

Scăpată de sub exigențele familiei extinse⁵, familia nucleară, însă, nu a putut face față, singură, dificultăților vieții sociale pentru că, în

² A se vedea Dicționar de Sociologie, București, 1993, p. 238.

³ Clasele de moștenitori, regulile rezervei și cotitățile disponibile, toate au ca punct de plecare acest tip de familie și relațiile derivate din el. De exemplu, rezerva ascendenților privilegiați este un rezultat al nevoii de protecție a familiei extinse. Existența claselor a treia și a patra de moștenitori legali reprezintă reflectarea concepției protective la adresa familiei extinse.

⁴ Un bun exemplu îl reprezintă drepturile pe care soțul supraviețuitor le are asupra moștenirii consortului său defunct. Mai putem da ca exemplu și eliminarea din rândul rezervatarilor a ascendenților privilegiați în dreptul francez – construcție legală cu care ne declarăm de acord și pe care o propunem și dreptului românesc.

⁵ Tradiționalismul a fost un factor catalizator al păstrării familiei. Relațiile existente într-o familie extinsă făceau ca raporturile dintre soți să fie menținute într-o stare de echilibru, iar conflictele să fie atenuate, astfel încât rata divorțurilor era destul de mică. Înțelepciunea bătrânilor familiei a ajutat de multe ori la depășirea crizelor conjugale. Independența tinerilor și ruptura lor de familiile de origine a reprezentat un dezavantaj pentru familia nucleară, depășirea crizelor fiind în această situație mult mai dificilă, uneori chiar insurmontabilă, ceea ce a determinat o îndreptare uneori prea rapidă către desfacerea căsătoriei. În acest fel, divorțul remediu a devenit de multe ori calea cea mai agreată de soți, concilierea și consensul nemaifiind nici măcar încercate.

ultimii ani, remarcăm o criză a acesteia. Două sunt zonele în care se concretizează această criză⁶. În primul rând este vorba despre o scădere a ratei nupțialității în paralel cu o creștere a persoanelor celibatate și cu o creștere a numărului persoanelor care trăiesc în uniuni libere (concubinaj). În al doilea rând este vorba despre o creștere a numărului de divorțuri.

Aceste realități au determinat o pliere a juridicului, astfel încât recunoaștem în noua legislație instituții cu aspecte major modificate față de vechea reglementare. Ne referim aici la ceea ce face obiectul studiului nostru, în speță la divorțul prin acordul soților – posibil atât prin intermediul instanței, cât și pe cale administrativă sau notarială. Normele juridice care ordonează aceste variante de desfacere a căsătoriei nu sunt altceva decât răspunsul legiuitorului la situațiile concrete existente în societate, pe care nu numai că nu le putea ignora, dar, în ciuda unor opoziții tradiționaliste, trebuia să le reglementeze de așa natură încât să nu transforme o comuniune liber consimțită într-una forțată.

Divorțul amiabil este nu numai o modalitate de desfacere a căsătoriei, ci este, prin lipsa lui de contradictorialitate, o metodă de păstrare a relațiilor interumane – de un real folos mai ales copiilor rezultați din căsătoria celor doi soți – pentru că nimic nu contribuie, în cadrul acestei proceduri, la escaladarea suplimentară a conflictului. În plus, existența unor modalități simple de desfacere a căsătoriei este de natură a determina creșterea numărului de familii nucleare pentru că, lipsite de piedicile unor divorțuri lungi și costisitoare, cuplurile acceptă mult mai ușor să încheie o căsătorie⁷. În acest fel, realitatea socială numită familie își pune amprenta asupra juridicului, pentru ca și acesta, ca răspuns, prin mijloacele sale specifice, să contribuie la evoluția familiei.

Teoria juridică, des și concret confruntată cu materia raporturilor de familie și cu nevoia reglementării lor, s-a exprimat în sensul definirii noțiunii de familie. Astfel, remarcabilul profesor I.P. Filipescu denumește familia ca fiind „**o formă de comunitate umană care cuprinde grupul de persoane unite prin căsătorie, filiație sau rudenie**”⁸.

⁶ A se vedea Marieta Avram, *Drept civil – Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 2.

⁷ S-a pus problema că interdicția de a divorța – sau, spunem noi, dificultatea de a divorța – reprezintă indirect o încălcare a dreptului de a se căsători.

⁸ I.P. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Ed. All, București, 1995, p. 2.

Observăm lipsa unei diferențieri de tipul celor anterior menționate, lumea juridică preferând o abordare largă, înăuntrul căreia să fie posibilă o mișcare lejeră a actelor normative a căror adoptare poate fi necesară la un moment dat.

1.1.2. Căsătoria

Indiferent că vorbim despre familie în sensul ei restrâns sau ne referim la varianta sa extinsă, un lucru este cert: baza familiei o reprezintă căsătoria.

Spre deosebire de familie, căsătoria beneficiază în noul Cod civil de o definiție legală. Astfel, conform **art. 259 alin. (1) C. civ.**, **„căsătoria este uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii”**.

Doctrina juridică are, însă, o opinie mult mai riguroasă decât legiuitorul și definește căsătoria ca fiind **„uniunea liber consimțită dintre bărbat și femeie, încheiată în concordanță cu dispozițiile legale, în scopul întemeierii unei familii și reglementată de normele imperative ale legii”**⁹. Asemănător, un alt autor¹⁰ definește căsătoria ca fiind **„actul juridic solemn încheiat de un bărbat și o femeie în scopul întemeierii unei familii”**. În afara precizărilor generale care-și găsesc fundamentul în lege¹¹, observăm un loc comun al celor două definiții, loc comun care se referă la scopul încheierii căsătoriei și pe care îl desemnează a fi întemeierea unei familii. În același timp, remarcăm, în analiza conceptuală a căsătoriei, faptul că autorii recunosc caracterul de act juridic al acesteia, mai precis de **„act juridic – uniune”**¹², alături de caracterul său **bilateral** și de faptul că reprezintă un **act de stare civilă**¹³.

⁹ I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 13.

¹⁰ I.D. Romoșan, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 34.

¹¹ Faptul că este o uniune liber consimțită – deci libertatea matrimonială – precum și faptul că ea se încheie în condițiile legii între un bărbat și o femeie.

¹² M. Avram, *op. cit.*, p. 21-22.

¹³ Alți autori – de exemplu, I.D. Romoșan, *op. cit.*, p. 34-35 – analizează mai multe caractere ale căsătoriei, între care caracterul său laic, solemnitatea actului juridic, scopul întemeierii unei familii etc.

În decursul vremii, sub presiunea forțelor care o controlau, căsătoria a oscilat între a fi o instituție civilă și una religioasă¹⁴. Pe fondul disputelor dintre biserică și autoritățile civile, s-a ajuns la concepția contractuală cu privire la căsătorie, care era văzută ca fiind un contract civil. Această teorie a fost amplu susținută în perioada interbelică, autorii români definind căsătoria ca fiind „**un contract între două persoane de sex diferit, încheiat în mod indisolubil, (...), cu scop de a crea o stare de familie legitimă**”¹⁵, sau drept „**un contract solemn, prin care bărbatul și femeia stabilesc între ei o uniune sancționată de lege, cu scopul de a trăi împreună**”¹⁶. Doctrina juridică a ultimelor decenii¹⁷ a criticat aspru acest punct de vedere, arătând că nu se poate confunda căsătoria cu un contract civil pentru că există deosebiri¹⁸ esențiale între cele două instituții. Una dintre aceste deosebiri era cea cu privire la încetarea contractului prin acordul de voință al părților (*mutuus dissensus*) – simetric cu acordul de voință existent la încheierea contractului (*mutuus consensus*) – încetare mutuală care nu se putea aplica uniunii consfințite prin căsătorie.

Acest ultim argument, poate cel mai greu de combătut sub imperiul vechiului Cod al familiei, a primit o serioasă lovitură ca urmare a reglementărilor legale din ultimele două decenii, mai ales prin normele noului Cod civil, care au introdus posibilitatea legală a soților de a divorța în mod amiabil, prin acordul lor, desfacerea căsătoriei putând fi pronunțată de instanță, putând fi constatată prin procedură

¹⁴ De exemplu, în dreptul roman căsătoria era totalmente o instituție civilă. Evul Mediu a consacrat căsătoria ca fiind exclusiv religioasă, pentru ca abia perioada modernă să se îndrepte din nou către laicizarea căsătoriei.

¹⁵ M. Cantacuzino, *Elementele dreptului civil*, Ed. Cartea Românească, București, 1921, p. 673.

¹⁶ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. 1, Ed. All, București, 1996, p. 183.

¹⁷ De exemplu, I.P. Filipescu, *op. cit.*, p. 13-14.

¹⁸ Sub aspectul scopului urmărit de părți, în cazul contractului acesta este unul diferit în funcție de fiecare parte, în timp ce în cazul căsătoriei soții urmăresc un scop comun. Contractul civil este susceptibil de a conține orice fel de clauze, în măsura în care nu sunt contrare legii, în timp ce căsătoria are regulile sale strict determinate de lege, acestea neputând fi modificate de către părți. Contractul civil este susceptibil de modalități – termen, condiție – în timp ce căsătoria se încheie totdeauna pur și simplu. Contractele civile sunt supuse rezoluțiunii/rezilierii pentru neexecutare, în timp ce căsătoria nu poate cunoaște ideea de „neexecutare” și nici pe cea a desființării pentru astfel de motive.